

9) rujan: Struktura euharistijskog slavlja

Struktura euharistijskog slavlja

Molitva

Usta moja uzdižite (himan)

Uvod

Kada govorimo o strukturi euharistijskog slavlja možemo reći da se sastoji od dvaju dijelova (*Opća uredba rimskog misala glava II. br. 8*): *od službe riječi i euharistijske službe koje su tako usko povezane među sobom da tvore jedan bogoštovni čin*. Danas postoji i okvir tih dvaju dijelova, a to su uvodni i završni obredi. *Uvodni obredi imaju značaj uvoda i priprave. Svrha je tih obreda da vjernici sabrani u jedno ostvare zajedništvo, pravo se raspolože za slušanje Božje riječi i dostojno slavljenje Euharistije. (Opća uredba rimskog misala glava II. br. 24)* Ako bolje pogledamo uvodne i završne obrede, vidimo da imamo iste elemente u uvodnim obredima i završnim obredima koji su složeni u inverziju (lat. *Inversio* - okretanje, izvrtanje figura kojom se preokreće red riječi u rečenici ili dijelovi rečenice, često radi jačeg isticanja).

Tako u uvodnim i završnim obredima imamo iste elemente, samo u različitom rasporedu. Identičnost uvodnih i završnih obreda čuva jedinstvo slavlja. Dakle, slavlje euharistije sastoji od dvaju središnjih dijelova: liturgije riječi i euharistijske službe, a ta su dva središnja dijela, odnosno bogoslužje na dva stola, uokvirena u jedno jedinstveno slavlje obrednim okvirom, tj. uvodnim i završnim obredima.

Razrada teme

Prohod kroz slavlje euharistije

Opće napomene i uvodni obredi

Prije samih uvodnih obreda važno je spomenuti kretanje i držanje tijela kao znak dostojanstvenog i zajedničarskog slavlja euharistije. U *Općoj uredbi rimskog misala* brojevi 20-23 govore o kretanju i držanju tijela tijekom mise i o šutnji, a brojevi 233 i 234 govore o poklecanju i naklonu kao o općim propisima za sve oblike mise. Tako *Opća uredba* naglašava: *Zajedničko držanje tijela, kojega se imaju svi sudionici pridržavati, znak je zajedništva i jedinstva slavlja: izražava i gaji pažnju i duhovne osjećaje sudionika*. Konstitucija o svetoj liturgiji *Sacrosanctum Concilium* u broju 26 upozorava: „Liturgijski čini nisu privatni čini; oni su slavlje Crkve koja je otajstvo jedinstva.“ Iz tih razloga Crkva traži zajedničko držanje i kretanje tijela, a nikako samovoljne privatne kretnje koje, iako nesvjesno i nenamjerno, od jedinstva liturgije odvlače. Poradi toga u *Općoj uredbi* stoji: „Da se postigne jedinstvo u kretnjama i držanju tijela, neka vjernici slušaju upozorenja koja im upravlja đakon, svećenik ili drugi službenik za vrijeme obreda“. Posebice o privatizaciji euharistijskog

slavlja, što je povezano i sa zajedničkim držanjem i kretanjem tijela, Ivan Pavao II. u svojoj posljednjoj Enciklici *Ecclesia de Eucharistia* izražava svoje žaljenje i upozorava: „Mora se, nažalost, požaliti da je, poglavito počevši od godina pokoncilske liturgijske reforme, kao posljedica pogrešno shvaćenog osjećaja kreativnosti i prilagodbe, bilo brojnih zloupotreba, koje su bile izvor trpljenja za mnoge. Određena reakcija na formalizam navela je pojedince, osobito u nekim područjima, da forme koje je odabrala velika liturgijska tradicija Crkve i njezino učiteljstvo ne smatraju obvezujućim i da uvedu neodobrene i često sasvim neprilične novotarije. Osjećam stoga dužnost uputiti topli poziv da se liturgijski propisi za euharistijsko slavlje poštuju vrlo vjerno. Oni su konkretni izraz istinske crkvene naravi euharistije; to je njihov najdublji smisao. Liturgija nije nikada nečije privatno vlasništvo, ni predvoditelja misnog slavlja ni zajednice u kojoj se otajstva slave. Apostol Pavao morao je uputiti žestoke riječi korintskoj zajednici zbog teških nedostataka u njihovu euharistijskom slavlju, koji su doveli do razdora i stvaranja podjela. I u naše doba morala bi se iznova otkriti i vrednovati poslušnost liturgijskim propisima kao odraz i svjedočanstvo jedne i sveopće Crkve, uprisutnjene u svakom euharistijskom slavlju. Svećenik koji vjerno slavi misu prema liturgijskim propisima i zajednica koja ih se pridržava pokazuju, na tihi ali rječit način, svoju ljubav prema Crkvi. (...) Nikome nije dopušteno podcjenjivati to otajstvo povjereno našim rukama: ono je preveliko da bi si netko dopustio slobodu da s njim postupa prema vlastitoj prosudbi i bez poštivanja njegova svetog značaja i univerzalnosti.“³²

Za kretnje i držanje tijela u *Općoj uredbi* je određeno: „Ako nije drukčije određeno, kod svih misa vjernici neka stoje: od početka ulazne pjesme, ili dok svećenik pristupa k oltaru, pa sve do zborne molitve uključivo; kod pjevanja Aleluja prije evanđelja; dok se naviješta evanđelje; kod ispovijesti vjere i sveopće molitve; zatim od darovne molitve do svršetka mise, izuzev u onome što će se niže reći. A neka sjede: za vrijeme čitanja prije evanđelja i za vrijeme pripjevnog psalma; kod homilije i dok se pripravlja darovi za prikazanje; i još ako je zgodno, za vrijeme svete šutnje poslije pričesti. Neka kleče kod posvećenja (pretvorbe), osim ako to nije moguće zbog tjesna prostora, velikog broja prisutnih ili drugih opravdanih (zdravstvenih) razloga. U kretnje idu i čini kojima vjernici pristupaju k pričesti. Zgodno je da se ti pokreti vrše dolično.“

Što se pak šutnje tiče *Opća uredba* napominje: „U određeno vrijeme neka se, kao sastavni dio slavlja, obdržava i sveta šutnja. Narav te šutnje ovisi o trenutku u kojem u pojedinom slavlju dolazi. Pojedinci će se sabrati u sebi kod pokajničkog čina i nakon poziva na molitvu; kad završi čitanje ili homilija, kratko će porazmisliti o onome što su čuli, a poslije pričesti hvalit će i moliti Boga u svom srcu.“ Kada govorimo o zajedničkom kretanju i držanju tijela, tada moramo spomenuti i naklon. Često se vidi da vjernici, a i svećenik, čine naklon glavom ili tijelom u trenutku kada se unutar slavlja izgovaraju riječi *klanjamo ti se* kao kod himna *Slava Bogu na visini*. No, prema *Nekim općim propisima za sve oblike mise* unutar *Opće uredbe* pod brojem 234. čitamo: „Naklon se glavom čini kad se izgovaraju sve tri božanske osobe zajedno te kod imena Isusova, Bl. Djevice Marije i sveca u čiju se čast misi.“ Iz ovih propisa možemo vidjeti da je naklon kod izgovaranja *klanjamo ti se* suvišan i nepotreban, već se tijekom *Slave* treba nakloniti kod spomena Isusa Krista, dakle dva puta i to kod: *Gospodine Sine jedinorođeni, Isuse Kriste*; te na kraju kod *Ti si jedini Svevišnji Isuse Kriste*. Što se pak tiče

³² Ivan Pavao II., Enciklika biskupima, prezbiterima i đakonima te zavjetovanim osobama i svim vjernicima laicima o odnosu euharistije i Crkve *Ecclesia de eucharistia*, br. 52, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003.

Dužnosti i službe u misi, Opća uredba u br. 62 za Božji narod napominje: „Vjernici neka zahvaljuju Bogu te mu prikazuju neokaljanu žrtvu, ne samo preko ruku svećenikovih nego i zajedno s njim prinose žrtvu, te uče prikazivati i sami sebe. Neka nastoje to očitovati dubokim osjećajem vjere i ljubavlju prema braći koja sudjeluju u istom slavlju. Stoga neka izbjegavaju svaku zasebnost i podvojenost, držeći pred očima da imaju jednog te istog Oca na nebesima i da su zato svi braća između sebe. To se jedinstvo vjernika lijepo odražava u njihovim složnim kretnjama i u jedinstvenom držanju tijela.“

Budući da je složno kretanje odraz jedinstva vjernika, potrebno se tako ponašati u liturgijskom slavlju, jer se time *na tih, ali rječit način pokazuje ljubav prema Crkvi*. Jedna od nedoumica jest i pitanje kako držati ruke u liturgiji. Često se vidi različitost u tom pogledu. Tako neki drže ruke sklopljene na jedan od načina ili pak podižu, bilo obje bilo jednu ruku, prekriže na prsima, drže u džepu... *Opća uredba rimskog misala* ne govori eksplicitno o držanju ruku, ali napominje: „Zajedničko držanje tijela, kojega se imaju svi sudionici pridržavati, znak je zajedništva i jedinstva skupa...“ Budući da je naglašeno zajedničko držanje tijela, očito se to odnosi i na ruke. O položaju ruku predsjedatelja slavlja određeno je *rubrikama* unutar Reda mise. Jednako je određeno i unutar slavlja drugih sakramenata i blagoslovina. Izričito određeni način držanja ruku opisan je u *Biskupskom ceremonijalu* pod brojem 107. gdje čitamo: „Ako biskup ne nosi pastirski štap, drži ruke sklopljene kad, opremljen svetom odjećom, krene na slavljenje liturgijskoga čina, dok klečeći moli, dok ide od oltara do katedre ili od katedre k oltaru i kad to u liturgijskim knjigama propisuju rubrike. Neka također suslavitelji i poslužitelji, kad hode ili kad stoje, imaju ruke sklopljene, osim ako nešto moraju nositi.“ Na riječi *sklopljene* unutar prethodne rečenice nalazi se bilješka (fusnota) 80 pod kojom čitamo: „Kad se kaže da ruke treba držati sklopljene razumije se: Dlanove ispružene i zajedno spojene treba imati pred prsima...“ Osim ovakvog tipično katoličkog držanja sklopljenih ruku, postoji i učestali stav sklopljenih ruku pri kojem su svi prsti jedne ruke prekriženi s prstima druge ruke poput stisnute šake. Netko će reći da se to iz *Biskupskog ceremonijala* odnosi na biskupe, no u predgovoru istog *Ceremonijala* jasno stoji: „Ostale norme stavljene su u ovaj Ceremonijal za ostvarenje takve biskupske liturgije koja će biti jednostavna i ujedno otmjena te puna pastoralne djelotvornosti tako da bi mogla biti uzorom za sva ostala slavlja.“ Prema tome, sve norme i načini držanja tijela u spomenutom *Ceremonijalu* odnose se i na svako drugo slavlje te žele postići zajedničko držanje tijela i dostojanstveno sudjelovanje u svetoj liturgiji. Kada se govori o načinu držanja ruku, može se nekada zamijetiti neujednačenost pri moljenju Očenaša unutar misnog slavlja. Broj 110. *Opće uredbe Rimskog misala* izričito napominje: „Kad svećenik na kraju euharistijske molitve završi doksologiju, sklopljenih ruku izgovori upozorenje pred Gospodnju molitvu, koju onda, skupa s pukom, moli raširenih ruku.“ Ovakva formulacija može biti nekima nejasna i pokazati da svećenik zajedno s pukom moli raširenih ruku. No, idući broj *Uredbe* može pomoći u razumijevanju jer čitamo: „Nakon Gospodnje molitve svećenik sam, raširenih ruku, govori embolizam...“ Sukladno tomu vidimo da se *skupa s pukom* ne odnosi na položaj i način držanja ruku, već na molitvu, odnosno govor. Također se isto može iščitati iz *rubrika Obreda pričesti Reda Mise s narodom*. Istina je da najstariji poznati molitveni stav kršćana jesu raširene i uzdignute ruke. To je glasoviti *orante*, stav što ga susrećemo na najstarijim likovnim prikazima u katakombama. Lik „oranta” odjevena u tuniku s raširenim rukama uzdignutim na molitvu u kršćanskoj ikonografiji simbolizira dušu u nebeskom blaženstvu gdje

molitvom zagovara one koji su još na svijetu. Nije izvorni kršćanski izum, nego ga možemo susresti gotovo u svim religijama. Izražava smireno traženje pomoći i zaufano nadanje da ćemo to postići kod Boga i kod ljudi. Kretnja je česta i u svagdanjem životu. Prisetimo se samo kako dijete radosno trči raširenih ruku u zagrljaj majci ili voljenoj osobi, a na pitanje: Koliko me voliš? razdragano širi ruke.

Ipak, već spomenuti *Biskupski ceremonijal* u br. 159. izričito napominje: „Kad se dovrši doksologija euharistijske molitve, biskup sklopljenim rukama izgovara poziv na Molitvu Gospodnju, koju zatim svi zajedno mole ili pjevaju; biskup i suslavitelji (koncelebranti) drže ruke raširene.“ Prema ovome jasno vidimo da raširene ruke nisu zajednička gesta svih prisutnih već samo slavitelja i suslavitelja te se *skupa s pukom* odnosi na izgovaranje molitve, a nikako na položaj ruku. Zajedno s time, još je veći nered te odlaženje od dostojanstva i zajedništva slavlja držanje za ruke tijekom Molitve Gospodnje.

Sama gesta sklopljenih ruku u kršćansku je liturgiju i duhovnost ušla kasnije od kretne raširenih i uzdignutih ruku. Prešla je iz građanskog života u doba feudalizma kada je primatelj feuda trebao sklopiti ruke i staviti ih u ruke vlasnika posjeda izražavajući time povjerenje i vjernost svome gospodaru. Ta je gesta sačuvana u današnjem obredu svećeničkog ređenja čime se izražava da novoređenik, stavljajući za vrijeme obreda ređenja svoje sklopljene ruke u biskupove ruke, izražava poštovanje i poslušnost biskupu u službi Crkve, živoga tijela Kristova.

Zbog toga s pravom možemo reći da, držeći sklopljene ruke, svatko od nas vjernika stavlja svoje ruke u Kristove i predaje se njegovu vodstvu i obećava mu vjernost kad u svakoj molitvi sklapa ruke. Učitelji duhovnog života naglašavaju da sklopljene ruke pomažu u sabranosti i fizički povezuju cjelokupno tijelo. Razborito je iz tih razloga, ponizno i poslušno, na sebi svojstven način, činiti prema uputama Crkve. To znači da svećenik moli Molitvu Gospodnju raširenih ruku, a vjernik laik, sklopljenih ruku, pri čemu sklopljene ruke ne umanjuju vrijednost molitve, već suprotno, pokazuju predanje Kristovu vodstvu koji po svećeniku (*in persona Christi*) tada moli. Svako širenje ruke naroda Božjega unutar mise ukazuje na nerazumijevanje geste sklopljenih ruku, prisvajajući svećeničku gestu raširenih ruku koja traži obećanje vjernosti, na što upućuju sklopljene ruke vjernika.

U današnje vrijeme primjećujemo kako među nama vjernicima, katolicima, manjka žive euharistijske vjere. Množe se različite religijske i kultne prakse, događa se inflacija molitava, a euharistija kao da postaje popratni sadržaj vjerničkog života, te tako biva svedena na običajnu ili folklornu praksu koja se izvršava, umjesto da bude temelj od kojega vjernik živi. Euharistija shvaćana na takav pogrešan način prestaje biti središte svega kršćanskog života, jer se istodobno zaboravlja ono što je tako svečano izjavio Drugi vatikanski koncil, da je „Euharistijska žrtva, izvor i vrhunac cijeloga kršćanskog života, u kojoj vjernici prinose Bogu božansku Žrtvu i sebe s njom.“³³ Isto tako, sveti Ivan Pavao II. svoju posljednju Encikliku naslovljuje i počinje riječima „Crkva živi od Euharistije (*Ecclesia de Eucharistia vivit*).“³⁴ Na temelju toga osjećamo silnu potrebu, u ovome našem vremenu, bez prestanka i neumorno buditi u svima nama pravi osjećaj prema euharistiji, kako bismo na taj način zajednički, kao vjernici, postajali sve svjesniji: Tko je temelj naše vjere i Kome smo kao vjernici povjerovali, te tako zajednički rasli u euharistijskoj vjeri, koja je danas, u ovo naše

³³ Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija o Crkvi *Lumen gentium*, 11.

³⁴ Ivan Pavao II., *Ecclesia de Eucharistia*, 1.

vrijeme, u svojevrsnoj krizi. Već smo spomenuli da se među nama vjernicima množe različiti religijski kultovi, no, „često u Crkvi, među vjernicima manjka svijest da religija i Crkva nisu jedno te isto. Religije su poganstvo a kršćaninom se postaje tako da se čovjek obrati od njihovih zahtjeva, vježbi i iskustava. Religije trebaju obraćenje i otkupljenje. Nije isto vjerovati u nekog Boga napravljenog prema vlastitoj mašti i vjerovati u Isusa Krista, njegova Oca u Duhu Svetomu. Religijska iskustva i iskustva kršćanske vjere kao i iskustvo Duha Svetoga nisu isto. Pomiješa li se religija i religijsko iskustvo s kršćanskim nastaju teške posljedice, koje umrtve evanđeosku vjeru, a Crkvu ostavljaju u nemiru ili letargiji.“³⁵ U neku ruku baš se takvo poimanje vjere, koja više sličići na religiju nego li na vjeru, zamjećuje danas među nama vjernicima. Usto se, silom prilika, rađaju i novi pokreti, kao odgovor na religijsku praksu, te neki žele povratak euharistijskoj vjeri, dok drugi žele rasti u religijskom okruženju, religijskoj praksi, koja kao da vjernika sve više odvaja od euharistije, koja je prema papi Benediktu XVI. *Sakrament ljubavi*, a prema papi Franji „srce Crkve“.³⁶ Budući da je euharistija *srce Crkve*, pozvani smo kao vjernici posebnu pažnju usmjeriti prema tom Otajstvu koje je uistinu stvarnost od koje i po kojoj svaki vjernik treba i ima živjeti. U skladu s tim, i mi ovdje želimo tako prikazati i dočarati euharistiju kako bi ona postala srce svakog vjernika, izvor i vrhunac našega kršćanskog života.

Nitko od nas vjernika bez euharistije ne može živjeti. Tome na osobit način svjedoči primjer skupine kršćana s početka IV. stoljeća, koje kao primjer daje i papa Franjo: „Godine 304., tijekom Dioklecijanovih progona, skupina kršćana sa sjevera Afrike zatečena je kako slavi misu te su bili uhićeni. Rimski prokonzul upitao ih je, tijekom ispitivanja, zašto to čine, znajući da je to bilo potpuno zabranjeno. Oni odgovoriše: 'Bez nedjelje ne možemo živjeti', a to znači: ako ne možemo slaviti euharistiju, ne možemo živjeti, naš bi kršćanski život umro.“³⁷ Jednostavno, po ovom primjeru vidimo da kršćanski život bez mise ne može postojati, taj se život bez mise nema čime hraniti i nema od čega rasti, kao što ni takvim životom nema snage kojim će cirkulirati tako potrebna milost, radost, mir, ljubav i ispunjenje, koje postoji samo kucanjem *sakramenta ljubavi, srca Crkve*, koje je euharistija. Međutim, da bismo bolje počeli shvaćati euharistiju, mora se napomenuti da je euharistiju moguće shvatiti, promatrajući riječi ustanovljenja, jedino kroz cjelovitost Kristova vazmena otajstva. Ovdje s pravom sveti Ivan Pavao II. postavlja pitanje: „Jesu li apostoli koji su sudjelovali na Posljednjoj večeri shvatili značenje riječi koje su potekle iz Isusovih usta?“ I daje zanimljiv odgovor koji glasi: „Možda i ne. Te će riječi biti potpuno jasne na završetku *Triduum sacrum, Svetog trodnevlja*, to jest razdoblja od četvrtka uvečer do nedjelje ujutro. U te je dane upisan pashalni misterij; u njima je upisan također euharistijski misterij. Crkva je rođena iz pashalnog misterija. Upravo zato se euharistija, koja je sakrament uskrsnog otajstva, postavlja u središte crkvenog života. Vidljivo je to iz prvih slika Crkve, koje nam donose Djela apostolska: 'Bijahu postojani u nauku apostolskom, u zajedništvu, lomljenju kruha i molitvama' (2,42). U *lomljenju kruha* evocirana je euharistija.“³⁸ Po svemu sudeći, euharistija posadašnjuje događaj Uskrsa. To posadašljenje Uskrsa otvara mogućnost življenja događaja

³⁵ Tomislav Ivančić, *Zajednička teološka mjesta novih crkvenih pokreta*, u: *Bogoslovska smotra*, 78 (2008.) 2, 372.

³⁶ Papa Franjo, *Euharistija je zahvaljivanje Bogu*, Kateheza na općoj audijenciji u srijedu 8. studenog 2017., u: <http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=194740> (15. studenog 2017.)

³⁷ Papa Franjo, *Isto*.

³⁸ Ivan Pavao II., *Ecclesia de Eucharistia*, 2-3.

Uskrsa u životu svakog vjernika. Štoviše, svaki vjernik po euharistiji može živjeti sami Uskrs koji onda u vjernicima uvijek upućuje poziv na divljenje, umnaža vjeru, učvršćuje nadu, usavršuje ljubav, te stvara unutarnju radost i mir koje po euharistiji, kao izvoru i vrhuncu, nitko nema pravo i nitko ne može oduzeti. S obzirom na to da je euharistija *srce Crkve* pa bi stoga trebala biti srce svakog vjernika, želimo ovime ponuditi jedan hod kroz ovaj sakrament Ljubavi, kako bi se u čitatelju ražarilo euharistijsko divljenje. Na taj bi način sam vjernik znao prepoznavati Krista, ovdje i sada, gdje god se on očituje, a osobito u Euharistiji, koja je živi sakrament Kristova Tijela i Krvi, mjesto u kojem je Bog najprisutniji.

Papa Franjo u svojoj već spomenutoj katehezi ponovno stavlja naglasak na poticaj otaca Drugog vatikanskog koncila te ističe: „Središnja tema koju su koncilski oci istaknuli je liturgijska izgradnja vjernika, koja je neophodna za pravu obnovu.“³⁹ Nadalje, isti Papa, *kao glas koji viče u pustinji* i nama gromoglasno dovikuje: „Misa je teofanija (bogoobjava): Gospodin se uprisutnjuje na oltaru kako bi se prinio Ocu za spas svijeta. Gospodin je ondje s nama, prisutan. Često dođemo na misu, razgledamo stvari, brbljamo jedni s drugima dok svećenik slavi euharistiju... i ne slavimo blizu njega. Ali to je Gospodin! Kad bi ovdje danas došao Predsjednik Republike ili neka vrlo važna svjetska ličnost sigurno bismo se svi natiskivali oko nje, htjeli bi ju pozdraviti. Ali promisli: kad ideš na misu, tamo je Gospodin! A ti si rastresen. To je Gospodin! Moramo misliti na to. 'Oče, problem je u tome što su mise dosadne'. – 'Ma što to govoriš, Gospodin je dosadan!' – 'Ne, ne misa, već svećenici'. – 'A tako, neka se onda svećenici obrate, ali Gospodin je ondje'. Jeste li razumjeli. Ne zaboravite to! 'Sudjelovati na misi znači iznova proživljavati Gospodinovu muku i otkupiteljsku smrt'.“⁴⁰

U skladu s Papinim krikom počesto i sami bivamo svjedoci jednake argumentacije kod nekih vjernika koji kao subjekt mise ne gledaju i traže Gospodina već promatraju svećenika ili pak neke druge okolnosti na temelju kojih zaključuju da je misa dosadna, da je *ok*, ili je bila *cool*. Na žalost, kvalitetu mise kao da više ne određuje činjenica da je to susret s Gospodinom, već prije biva promatrana kao događaj na kojem je svećenik imao izvrsnu propovijed, uveo neke super nove akrobacije ili misu animira zbor mladih koji prekrasno svira sve moguće instrumente i pjeva svim glasom pjesme koje diraju srce i dušu, te su tako puno bolje od onih dosadnih skladbi za orgulje koje pjeva skupina starih baka. Naravno da sve to može utjecati na osobni doživljaj mise, ali opet, bio doživljaj ovakav ili onakav, potrebno je shvatiti da je svaka misa, bila ona tiha, pjevana ili raspjevana, uistinu susret s Gospodinom koji nikada ne može biti dosadan. Iz tih razloga želimo ponuditi i ova promišljanja kao hod kroz svetu misu u svrhu zajedničke liturgijske izgradnje, kako bismo na taj način zajednički mogli misu shvatiti i tako je na pravi način, žudeći za njom iz dana u dan, slaviti.

S tom namjerom sada bi svatko od nas trebao sebi odgovoriti na nekoliko pitanja:

- Zašto ja odlazim na misu?
- Što je za mene misa?
- Imam li kriterije vezane uz slavljenje mise?
- Postoji li za mene dosadna misa?
- Kako ja zamišljam misu?

³⁹ Papa Franjo, *Euharistija je zahvaljivanje Bogu*, Kateheza na općoj audijenciji u srijedu 8. studenog 2017.

⁴⁰ Papa Franjo, *Isto*.

- Je li misa za mene uistinu objava Boga i susret s Bogom ili pak nešto sasvim drugo?
- Shvaćam li misu kao zahvalu?
- Je li misa samo moja dužnost ili običaj koji moram kao vjernik ispuniti ili nešto više od toga?
- Idem li na misu zbog sebe, zbog Boga ili zbog drugih?

Ova, i mnoga druga pitanja, koja svatko sebi može postaviti, mogu biti početni korak u shvaćanju euharistije. Bilo kako bilo, za liturgijsku je izgradnju vjernika potrebno prolaziti određeni put, hod, i tako korak po korak rasti u spoznaji o misi, te time rasti u slavljenju mise. Za rast u slavljenju mise to koraćanje po putu spoznaje o misi je neophodno. S tom namjerom želimo ovdje zajednički započeti i dovršiti taj hod, i to korak po korak, kako bismo onda zajednički kao Crkva slavili misu, susretali se s Gospodinom i bili zajednica koja i jest subjekt svakog euharistijskog slavlja, a svećenik nositelj službe unutar koje se onda događa bogoobjava Gospodina našega Isusa Krista.

Prema tome, da bi se govorilo o slavlju, prvo se mora govoriti o zajedništvu jer je zajedništvo uvijek preduvjet za sve ono što se događa u euharistiji. Zbog toga, kao prvi korak u hodu liturgijske, ili bolje euharistijske izgradnje, kojoj je cilj da život vjernika postane potpuno euharistijski, počat ćemo govoriti o tom zajedništvu kao uvjetu, kao subjektu euharistijskog slavlja.

Prvi korak: Christus totus - Zajednica kao pretpostavka i subjekt slavlja

Kada razmišljamo o zajednici i zajedništvu kao pretpostavki i subjektu slavlja euharistije, dobro je istaknuti riječi blaženoga pape Pavla VI. koji u Uvodu *Opće uredbe Rimskoga misala* napominje: „Ovaj je narod naime Božji narod, stečen Kristovom krvlju, što ga Gospodin okuplja i svojom riječi hrani; narod pozvan na to da pred Boga iznosi molbe svekolike ljudske obitelji; narod što prinosi Kristovu žrtvu kao zahvalu za otajstvo spasenja u Kristu; narod, konačno, koji zajedništvom u tijelu i krvi Kristovoj postaje jedno. Ovaj narod, premda je po svome podrijetlu svet, ipak samim svjesnim, djelatnim i plodnim sudjelovanjem u euharistijskome otajstvu neprekidno raste u svetosti.“⁴¹

Već u ovim riječima Uvoda možemo zamijetiti jednu vrlo važnu stvarnost. Ono što kao vjernici na prvom mjestu moramo shvatiti jest činjenica da nas *Gospodin okuplja i svojom riječi hrani*. Nedvojbeno, to shvaćanje i ta činjenična stvarnost mora biti na prvom mjestu svakog odlaženja ili bolje polaženja na svetu misu. Pozvani smo postati svjesniji da je sam Gospodin taj koji nas okuplja i da to okupljanje nije bilo kakvo okupljanje, nije nekakvo čisto tradicionalno, običajno, dužno okupljanje ljudi, već okupljanje i sabiranje kojim se u „sakramentu euharistijskog kruha predočuje i izvršuje jedinstvo vjernika, koji tako tvore jedno tijelo u Kristu.“⁴² Osim toga što smo od Gospodina okupljeni, *pozvani smo samim time da pred Boga iznosimo molbe svekolike ljudske obitelji*. Na ovaj način vjernici u svetoj misi postaju i pozvanici Gospodnji. Ovime čitava zajednica, cijela Crkva postaje subjekt liturgije. O tome osobito govori Pobudnica *Sacramentum caritatis* „koja na jasan način naglašava tko je subjekt liturgije: *Christus totus*, što znači Krist – Crkva u svome djelovanju, jer postajući

⁴¹ Papa Pavao VI., Uvod, u: *Opća uredba Rimskoga misala*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2004., br. 5.

⁴² Ivan Pavao II., *Ecclesia de Eucharistia*, 21.

kršćanima, postali smo ne samo Kristovi, nego kristijanizirani, ukristovljeni.⁴³ Na svaki način, svaki se vjernik treba truditi to shvatiti, kako bi shvaćajući mogao tako aktivno živjeti i na taj način disponirati sebe i druge unutar zajednice na slavlje euharistije koja je „poglavito Božje, a ne ljudsko djelo, da je otajstvo i dar. Otajstvu možemo biti otvoreni, u njega uvučeni, a za dar se može zahvaliti, diviti mu se, postati uzdarjem.“⁴⁴ Općenito cijelu Crkvu treba uvijek promatrati kao otajstvo jedinstva i tako željeti biti dio toga jedinstva kroz zajedništvo euharistijskog slavlja koje je *srce Crkve*. Uostalom, već smo čuli da nas Gospodin okuplja i poziva pa, ako je tako, onda se na isti način trebamo pripremiti za to okupljanje i svojom pripravnosću odgovoriti na taj poziv. Prije svega, da bismo uopće mogli govoriti o zajedništvu, valjalo bi se osvrnuti i na samu pripremu za zajedničko slavlje. Iako je misu nemoguće usporediti s bilo kojim drugim događajem unutar ljudskoga života, ipak si možemo postaviti pitanja:

- Kako se pripremam za misu?
- Je li odlazak i dolazak na to zajedničko slavlje samo nešto usputno?
- Odgovaram li na dostojan način tom Gospodnjem pozivu kojim nas Gospodin želi okupiti? Shvaćam li to okupljanje uistinu kao okupljanje koje Gospodin čini i na koje nas on poziva?

Umjesto zaključka

U pokušaju donošenja različitih odgovora može pomoći i primjer kojim se daje odgovor na pitanje je li misa izvor, temelj i vrhunac moga kršćanskog života. Taj primjer možemo pronaći i u našoj svakodnevici gdje zbog nekih naših posebnih okupljanja, ljudskih životnih proslava, ulažemo mnogo vremena, sate, dane i tjedne, kako bismo se na to pripremili i tako dostojno proslavili. Naravno da to ne znači da se na misu moram pripremati tjednima, jer nikada za jedno takvo otajstvo ne mogu biti dovoljno pripremljen, ali svakako znači da misa ne smije biti nešto usputno ili nešto što ću samo obaviti jer takav je običaj ili se to mora. Štoviše, sama priprema i zajedništvo utječu na „sveto činjenje (*sacrum facere*) koje tako vjernika nadahnjuje i osposobljuje za sveto življenje (*sacrum vivere*).“⁴⁵ Uza sve to, priprema i zajedništvo moraju proizlaziti iz spoznaje da je euharistija „tijesno združena sa životom vjernika i tako danomice omogućuje postupnu preobrazbu čovjeka u sve veću sličnost sa Sinom Božjim.“⁴⁶ Uistinu je vrijeme da kršćanin, vjernik, a i svaki čovjek shvati kako je stvoren sličan Bogu. Ako smo pak stvoreni slični Bogu, onda itekako moramo biti svjesni da je jedini smisao našega postojanja u ovome svijetu, ovome svemiru, da budemo sličnost Božja. Ovo je jasan poziv, karakter, osobina i smisao koji izvire sam po sebi iz svakoga čovjeka, ali da bi mogao biti življen na potpuniji način, da bi postao vidljiviji drugima, da bi ta sličnost bila zapažena na jednom kršćaninu, on mora nadići one oznake humanizma i napajati se na izvoru te sličnosti kako bi postigao vrhunac sličnosti što je u

⁴³ Ante Crnčević – Ivan Šaško, *Na vrelu liturgije*, Zagreb, 2009., 211.

⁴⁴ *Isto*.

⁴⁵ *Isto*, 208.

⁴⁶ *Isto*.

svojoj biti Euharistija. Poradi toga ovdje možemo glasno zavapiti i svatko sebi uzviknuti: Čovječe, vrati se misi!

Zato smo u kontekstu govora o pripravi za, i zajedništvu u misnom slavlju, pozvani ozbiljnije shvatiti te dvije komponente. Ne može se prihvatiti da bi usputni odlazak na misu bila priprava, što ne znači da je krivo ponekad i usputno svratiti na misu i upasti „kao Pilat u Vjerovanje“, ali ta usputnost ne bi trebala biti uobičajenost i nešto što svaki put prati moj odlazak na misu. Uobičajeno bi trebalo biti da se za misu spremam, da otkidam od darovanog mi vremena kako bih se pripravio za misu i posvetio darovano vrijeme. Prekrasan je primjer u našem narodu u vrijeme adventa, kada je vidljivo s kolikom pripremom ljudi dolaze na zornice. U tom je vremenu vidljivo da vjernik otkida od svoga sna, počesto i podalje putuje, samo kako bi bio na zornici. Te mise zornice zbog tih razloga mogu biti dobar primjer kako se priprema za svetu misu. Osim toga, vjernici sami svjedoče da baš zornice u vrijeme adventa ostavljaju najveći dojam na njih i tako pripremaju vjernika ne samo na dolazak Božića, već također utječu na život vjernika koji time postaje sve više euharistijski. Na svaki način, priprema je predslavljenički element koji prethodi samome slavlju. Tome nije tako samo po pitanju svete mise već je to stvarnost koja u svemu prati ljudski život.

Literatura

- Ante Crnčević – Ivan Šaško, *Na vrelu liturgije*, Zagreb, 2009.
- *Biskupski ceremonijal*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1987.
- *Drugi Vatikanski koncil: dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008.
- Ivan Pavao II., Enciklika biskupima, prezbiterima i đakonima te zavjetovanim osobama i svim vjernicima laicima o odnosu euharistije i Crkve *Ecclesia de eucharistia*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003.
- Papa Franjo, *Euharistija je zahvaljivanje Bogu*, Kateheza na općoj audijenciji u srijedu 8. studenog 2017., u: <http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=194740> (15. Studenog 2017.)
- *Rimski misal. Opća uredba*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2004.
- Tomislav Ivančić, *Zajednička teološka mjesta novih crkvenih pokreta*, u: *Bogoslovska smotra*, 78 (2008.) 2, 372.